

УДК 81-115:82.091=16
ББК 80/84Слав

ISSN 2075-437X

Затверджено Вченою радою Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Протокол № 7 від 24 березня 2015 р.

Свідцтво про реєстрацію друкованого засобу інформації видано Міністерством юстиції України серія КВ № 11900771Р від 30.10.2006 р.

Видання затверджено ВАК України. Постанова Президії ВАК України від 14.04.2010 р. № 1-05/3 (філологічні науки).

У збірнику висвітлюються актуальні проблеми динаміки розвитку та функціонування слов'янських мов, а також різні аспекти слов'янського літературознавства. Залучено матеріали з української, російської, чеської, польської, болгарської, сербської, хорватської та інших мов і літератур.

Для науковців, викладачів вузів, гімназій, ліцеїв, учителів середніх шкіл, студентів.

Рецензенти: Бернадська Н.І., д-р філол.наук, проф.;
Єрмоленко С.С., д-р філол.наук, проф.;
Заярна І.С., д-р філол.наук, проф.

Редакційна колегія: Астаф'єв О.Г., д-р філол.наук, проф.; Баладіна Н.Ф., д-р філол.наук, проф.; Гасіт І., д-р філол.н., проф.; Грицик Л.В., д-р філол.наук, проф.; Костенко Н.В., д-р філол.наук, проф.; Мережинська А.Ю., д-р філол.наук, проф.; Моторний В.А., канд. філол.наук, проф.; Насіко М.К., д-р філол.наук, проф.; Нарівська В.Д., д-р філол.наук, проф.; Паламарчук О.Л., канд. філол.наук, проф.; Пахомова С.М., д-р філол.наук, проф.; Пашенко С.М., д-р філол.наук, проф.; Радишевський Р.П., д-р філол.наук, чл.-кор. НАНУ; Скрипник Г.А., акад. НАНУ; Слухай Н.В., д-р філол.наук, проф.; Снитко О.С., д-р філол.наук, проф.; Черниш Т.О., д-р філол.наук, проф.; Сиваченко Г.М., д-р філол.наук, проф.; Татаренко А.Л., д-р філол.наук, проф.; Шевченко Л.І., д-р філол.наук, проф.

Головний редактор: к.філол.н., проф. Паламарчук О.Л.

Науковий редактор: д.філол.н., проф. Булаховська Ю.Л.

Відповідальний секретар: к.філол.н., доц. Білик Н.Л.

Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур: Пам'яті академіка Леоніда Булаховського: Збірник наукових праць. – Випуск 27. – К.: «Освіта України», 2015. – 421 с.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, відповідної галузевої термінології, власних імен та інших відомостей.

Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи та дискети не повертаються.

Адреса редакційної колегії: 01030, м. Київ, б-р Тараса Шевченка, 14, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут філології, тел.: 239-33-73

©Київський національний університет імені Тараса Шевченка

МОВОЗНАВСТВО

МОВОЗНАВСТВО

Айдавич Д.В. (Белград, Сербія) Поређење српских и украјинских фразеологічних компонентом

У статті порівнюються сербські та українські фразеологічні компоненти частини голови: обличчя, ніс, шия, очі, вуха, вуса. Проаналізовано роботи попередників у порівняльній фразеології як компонентом, зокрема про фразеологізм еквівалентністю виокремлюються відповідні фразеологізми в українській та сербській мовах.

Ключові слова: порівняльна фразеологія, мова, українська мова

В статье сравниваются сербские и украинские фразеологические компоненты части головы: лицо, нос, шея, глаза, уши, усы. Проанализированы работы предшественников в сравнительной фразеологии как компонентом, в частности о фразеологизме эквивалентности выделяются соответствующие формы в украинском и сербском языках.

Authors in the article compares Serbian and Ukrainian phraseological components parts of the of the head: face, nose, beard, ear, hair. The analysis is based on equivalent phraseological units in Ukrainian and Serbian languages.

Текст о српским и украинским фразеологизмима 'делова глава' представља продужетак са компонентом 'глава' и део в називима делова људског тела.

Чело. Фразеологизми на челу, укр. чело, неки покрет. У ширем значењу, улогу и у ширењу неке идеје. Израз <на лобі [на чолі] написано <у кого> по спољашњем изгледу човека одма није саопштио. Украјински изрази

<i>Лозинська О.Г. (Львів, Україна)</i> Польські й українські мімічні фразеологізми на позначення емоцій здивування	107
<i>Мушкетик Л.Г. (Київ, Україна)</i> Славістика в Будапештському університеті ім. Лоранда Етвеша	118
<i>Нікіміна Ф.О. (Київ, Україна)</i> Вплив іншомовних запозичень на мову та мовлення	125
<i>Ніколаєнко Л.І. (Київ, Україна)</i> Концептуалізація жалості у польській, українській та російській мовах	128
<i>Осадча О. (Київ, Україна)</i> Осмилення концептів чарівної казки в мові фантастичного твору	139
<i>Охрімчук О.О. (Київ, Україна)</i> До питання становлення термінологічної лексики трудового права України (на матеріалі «Руської Правди»)	146
<i>Поддубна Н.В. (Харків, Україна)</i> Роль Л. А. Булаховського в становленні української теолінгвістики	158
<i>Пупій В.В. (Харків, Україна)</i> Концепт ШАСТЯ в українській мовній картині світу (на матеріалі словникових статей)	166
<i>Снісько Н.В. (Київ, Україна)</i> Зведений словник лексики української мови кінця XVIII – поч. XXI ст. в інтегральних дослідженнях та компаративістичі	174
<i>Совтис Н.М. (Київ, Україна)</i> Лінгвокультурний діалог Заходу, Сходу та Слов'янщини у творах Л.Е.Венгліського	185
<i>Стрельчук Г.П. (Київ, Україна)</i> «Російсько-український геологічний словник»: принципи укладання	195
<i>Турчина А.А. (Київ, Україна)</i> Явище полісемії в сучасній лінгвістичі	208
<i>Федонюк В.Є. (Київ, Україна)</i> Назви осіб за їх національною та расовою приналежністю іспанського походження у сучасній чеській мові	212
<i>Холод У. (Олomuць, Чеська Республіка)</i> Українська мова кінця XIX – початку XX століття на території Австро-Угорщини – етапи формування та проблема літературної норми	220
<i>Хохель Д.Ю. (Кам'янець-Подільський, Україна)</i> Функції епітетних повторів у текстах С. Кларк і Г. Пагутяк	226
<i>Чорна О.О. (Київ, Україна)</i> Концепт «тероризм» у політичному дискурсі (на матеріалі української та чеської мов)	234
<i>Юзвяк І.П., Качала О.А. (Львів, Україна)</i> Хорватсько-українська міжмовна омонімія	242
ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО	
<i>Белімова Т.В. (Київ, Україна)</i> «Образ повстанця в сучасному українському історичному романі (В.Шкляр «Чорний ворон. Залишенець», А. Кокотюха «Справа отамана Зеленого. Українські хроніки 1919 р.»)	250
<i>Беліченко М. (Київ, Україна)</i> Історіософська інтерпретація та символізація історичного факту у художньому творі	257
<i>Бітківська Г.В. (Київ, Україна)</i> «Польський текст» сучасних літературних журналів у інтермедіальному аспекті	265
<i>Булаховська Ю.Л. (Київ, Україна)</i> Ще раз про переклади поетичних творів	271
<i>Вишницька Ю.В. (Київ, Україна)</i> Ліристичні особливості реконструкції космогонічного міфосценарію у творах Тараса Прохасяка	274
<i>Гук З.В. (Львів, Україна)</i> Специфіка структурної моделі як художній ключ романів «Гра в класи» Х. Кортасара та «Хазарський словник» М. Павича	287
<i>Деркач О.М. (Київ, Україна)</i> Художня парадигма сербської літератури першої половини – середини XX ст.: новаторська площина	294
<i>Карацуба М.Ю. (Київ, Україна)</i> Народна балада південних слов'ян у світлі зацікавлень Л.А. Булаховського (на прикладі аналізу сюжетної структури і жанрової специфіки народної балади «ХАСАНАГІНИЦЯ»)	304
<i>Косінько М.В. (Київ, Україна)</i> Образ автора-персонажа у сучасній українській та російській малій прозі	311
<i>Лісова О.М. (Київ, Україна)</i> Вивчення славістичних центрів та періодичних видань у Словаччині: діяльність та основні напрями	320

Бітківська Г.В. (Київ, Україна)

«Польський текст» сучасних літературних журналів у інтермедіальному аспекті

У статті проаналізовано публікації польських авторів у літературних журналах «Всесвіт», «Иностранная литература», «Київська Русь» як певну цілісність, яку позначено терміном «польський текст». Розглянуто особливості «польського тексту» в аспекті інтермедіальності.

Ключові слова: «польський текст», літературний журнал, інтермедіальність, вербальний текст, візуальний текст.

Стаття посвячена аналізу публікацій польських авторів в літературних журналах «Всесвіт», «Иностранная литература», «Киевская Русь» как определенной целостности, обозначенной термином «польский текст». Рассмотрены особенности «польского текста» в аспекте интермедиальности.

Ключевые слова: «польський текст», літературний журнал, інтермедіальність, вербальний текст, візуальний текст.

Publications of polish writers from literary magazines “Vsesvit”, “Inostrannaya literatura”, “Kiivska Rus” were analysed in this article like certain entirety which is named “polish text”. Peculiarities of “polish text” were studied from the aspect of intermediality.

Key words: *“polish text”, literary magazine, intermediality, verbal text, visual text.*

Зацікавлений інтерес до польської літератури і культури в Україні існує здавна передусім внаслідок близькості: географічної [2, 245] та ментальної [12, 5]. У знакові роки ХХ століття – 60-і та наприкінці 80-х – притягальним і був рівень інтелектуальної свободи, значно вищий за український. Про це пише Оксана Пахльовська, називаючи Польщу для шістдесятників вікном у світ та паролем Руху Опору східноєвропейських інтелектуалів [5, 252]. «Казкову притягальність» свободи слова в Польщі також відзначає Юрій Андрухович: «Це їм, полякам, здавалося, що в них комуністи й цензура. Тим часом у них преспокійно публікувалися слова, речення й цілі абзаци (!), за які в нас автоматично б гребли до в'язниці не тільки автора, але й того, хто цю крамолу випадково чи з необережності прочитав» [2, 249]. Перебіг державотворчих процесів у нашій країні стимулював публікацію матеріалів польської тематики. Окрім одиничних текстів, у часописах стали з'являтися добірки матеріалів чи тематичні номери, наприклад: рубрика «Нова польська література» Маріанни Кіяновської в журналі «Кур'єр Кривбасу» впродовж 2004–2006-го років; тематичні номери в культурологічному журналі «Ї» «Україна – Польща. Наприкінці століття. Пам'яті жертв акції “Вісла”» (1997, №10), «Україна – Польща. Діалог понад кордоном» (1998, №11), «Україна – Польща. Роль та місце у європейській інтеграції» (1999, №14), «Польський усе-світ Галичини» (2008, №52); чотири томи альманаху «Хроніка 2000» під назвою «Україна – Польща: діалог упродовж століть» (2009, вип. 80; 2010, вип. 81; 2012, вип. 92, 93) та ін.

Журнальна форма репрезентації художньої літератури має особливості. У сучасній науці утвердилося бачення журналу як цілісної одиниці літературного процесу, що якісно відрізняється від книжкового видання. Канадський дослідник Маршалл Мак-Люен таку відмінність вбачає в громадському характері преси та в її здатності репрезентувати погляди авторів і читачів: «Книжка – це приватна сповідальна форма, яка дає точку зору. Преса є груповою сповідальною формою, яка забезпечує громадську участь. Вона може надавати подіям “забарвлення”, просто використовуючи їх чи ні. Однак саме щоденне публічне виставляння численних статей в їх зіставленні

між собою надає пресі можливість комплексно вимірювати інтереси людини» [4, 232]. Подібну позицію підтримує російський філолог Віталій Кисельов, фіксуючи зв'язки між текстами журналу терміном «метатекст» і вбачаючи його основну функцію у «трансформації безликих фактів і відомостей з будь-яких галузей у пізнавально впорядковану, емоційно забарвлену і життєво (ціннісно) важливу картину дійсності. Переміщення індивідуального в загальнокультурне (і навпаки) відбувається в журналі постійно, воно планомірне та універсальне» [цит. за: 11].

Із вітчизняних досліджень до теми нашої статті найближчою є стаття Олеси Сачок «Рецепція польської літератури на сторінках журналу “Всесвіт”», у якій систематизовано переклади творів польських письменників та присвячені їм літературно-критичні статті і рецензії, надруковані у «Всесвіті» впродовж 15 років (1991-2005), а також вивчено особливості рецепції польської літератури [7]. Авторка класифікує зібрані матеріали відповідно до змістових та жанрових ознак (твори, які входять до канону польської літератури; твори, котрі є проявом нових тенденцій; твори загальнолюдського, антитоталітарного спрямування і твори так званого «популярного характеру») та визначає чинники, що зумовлюють особливості рецепції польської літератури українським читачем. У статті не передбачено простежити текстотвірні механізми, які виникають під впливом журнальної форми, однак вони мають самостійне значення [див.: 4; 11].

Метою нашої статті є вивчення публікацій польських авторів у літературних журналах як певної цілісності в аспекті інтермедіальності. Матеріалом для дослідження обрано номери літературних журналів «Київська Русь» (2009, №7-8) (далі: КР. – Г.Б.), «Иностранная литература» (2011, №10) (далі: ИЛ. – Г.Б.), «Всесвіт» (2014, №1-2) (далі: В. – Г.Б.), які цілком присвячені польській літературі. Інтермедіальність розуміємо, за Н. Тишуніною, у вузькому сенсі, як наявність у художньому творі таких образних структур, які містять інформацію про інший вид мистецтва, що може передаватися і словами, і будь-яким іншим елементом художньої форми (звуком, кольором, об'ємом та ін.), і в широкому — як створення цілісного поля художнього простору в системі культури [9, 154]. Коли йдеться про журнальну форму перекладної літератури, застосовуються обидва значення терміна.

Незважаючи на те, що добірки укладені різними упорядниками, можна помітити деякі подібні ознаки. У номерах домінують тексти авторів, яких критика вважає або представниками «молодої» («нової») прози [1, 38] – П. Гюле (В), Є. Пільх (В), О. Токарчук (КР), В. Тохман (ИЛ), або покоління MTV [1, 38] – Я. Денель (КР),

П. Черський (ИЛ), В. Шабловський (ИЛ). У жанровому аспекті акцент зроблено на польську публіцистику, зокрема жанр репортажу, «якісні і майже невідомі тексти із царини критики і культурології» [12, 6]. З точки зору художнього осмислення світу літературне бачення доповнюється картинами інших видів мистецтва – театру (П. Грущинський, КР), документального кіно (Л. Молінський, ИЛ), музики (Ю. Андрухович, В) тощо. Варіанти нарративу кожного часопису демонструють наміри розширити контекст одного номера відсиланнями до інших публікацій польських перекладів у даному журналі («ИЛ» подає відомості про публікації за 2006–2011 роки, «В» відповідно за 2001–2013) чи за допомогою рецензій/анотацій на перекладні книжкові видання (ИЛ, КР).

Водночас українські версії польської літератури й мистецтва помітно відрізняються від російської позицією розриву з колоніальною залежністю, з комуністичним режимом. Крім того, українській позиції притаманне зацікавлене освоєння польського досвіду, яке передбачає постійне зіставлення власної картини світу з польською, що веде до подолання світоглядних упереджень і стереотипів. Головний редактор журналу «Київська Русь» Дмитро Стус у вступній статті з промовистою назвою «Розширення.pl» пише про деякі з них: хтось хоче «представляти свою культуру на шпальтах **нашого** (виділення автора. – Г.Б.) часопису»; «польську літературу чомусь і досі не сприймають в Україні за літературу велику, а розглядають ніби в одній ваговій категорії з нашою»; «традиційний і на перший погляд не найцікавіший жанр (репортаж. – Г.Б.) під пером майстра стає захопливим читивом, образність і художність (перенесена в текст із живої реальності!) якого на порядок вища, ніж у багатьох творах наших так званих прозаїків, які, за визначенням, мали би активніше й майстерніше за публіцистів застосовувати прийоми художньої творчості» [12, 5]. Юрій Андрухович, осмислюючи ставлення до поляків «з перспективи наближеного», стверджує: «Польська література засіла в нас, ніби якась рідна. Українці найбільше перекладають з польської. Вони внадилися до неї, як до чужого спокусливого саду. (...) Потім виявиться, що то була не крадіжка й навіть не наслідування, а природний процес перетікання поетичного сенсу з мови в мову» [2, 251]. Оксана Пахльовська дивиться на Польщу крізь призму власної родини і бачить європейську панораму свободи багатьох народів: «В одному тільки Любліні Інститут Центрально-Східноєвропейських студій видатного медієвіста Єжи Ключовського видав безліч книжок про історію Речі Посполитої як держави “wielu narodów”, а також національні історії України, Литви, Білорусі. “Wolni z wolnymi, równi z równymi”,

“вільні з вільними, рівні з рівними”, – це не тому, що ми українофіли, підкреслюють поляки, а тому що такою є формула польської свободи» [5, 258].

Російська версія зберігає наміри об’єктивно представити «найновіші тенденції в літературі нашого польського сусіда, з яким нас пов’язує дуже багато – і в минулому, і тепер, і, сподіваємося, в майбутньому» [3, 2 с. обкл.], заявлені в польському номері 2006-го року, однак у розмаїтості текстів номера 2011 року відчувається дистанція спостерігача і (між рядками) насторожене ставлення до Іншого. Скажімо, у номері подано чотири репортажі, дуже цікаві, на різні теми: гомосексуалізм, СНІД, споживацька політика суспільства («Скажений собака» Войцеха Тохмана), традиційна культура Сходу і Європа («Убивця з міста абрикосів» Вітольда Шабловського), німецькі злочини проти людства («Обхват голови» Влодзімежа Новака), теракт в Америці («Надія на руїнах Всесвітнього торгового центру» Яцека Антчека). Усі теми максимально наближені до читача через позицію гомодієгетичного наратора, включення в текст репортажу польських мотивів. Охоплення російської дійсності польським репортажем (наприклад, у «Білій гарячці» Яцека Гуго-Бадера) залишилося за сторінками номера.

У журналі «Київська Русь» жанр репортажу завдяки тематиці вписаний в український простір: один з двох вміщених текстів стосується аварій на шахтах Донбасу («Б... симфонія до-мінор» Яцека Гуго-Бадера), що руйнує автоматизм сприйняття і спонукає розглянути проблему під впливом погляду Іншого. Як зазначає Олена Шеремет, дослідження Іншого, переважно далекого і незнамого, стало справжньою візитівкою польських репортерів [10, 25]. Автори репортажів, зображуючи реалії, вдаються до художніх узагальнень, які зберігають видимий зв’язок з предметним світом. Наприклад, у тексті Вітольда Шабловського «Убивця з міста абрикосів» О. Шеремет трактує Босфор, що відділяє Туреччину від решти Європи, як велику метафору розхристаності цієї країни між Сходом і Заходом, традицією та сучасністю [10, 27]. Утім можна продовжити відчитувати інтерпретаційний ланцюжок: «В житті кожного турка сотні разів щодня відбувається зіткнення традиції та сучасності. Капелюх і чарчаф. Мечеть і дискотека. Євросоюз і неприйняття Євросоюзу» [8, 27].

Інтермедіальність «польського тексту» створюється за допомогою діалогу вербальних і візуальних текстів. Спеціальний польський номер журналу «Всесвіт» (2014) [8] оформлений художніми роботами з колекції II галереї «Арсенал» у Белостоку і Підляського товариства заохочення красного мистецтва. На першій сторінці обкладинки розміщено фотографію Зофії Кулік (Zofia Kulik) «Мандала». Цей образ

відомий як поширений символ буддійської культури, відображення Всесвіту. У журналі фрагмент фотографії тлумачиться як символ беззахисності [8, 2]. На другій сторінці обкладинки подано фотографію скульптурної композиції Катерини Йозефович (Katarzyna Józefowicz) «Habitat», що втілює ідею дому (від латин. *habito* – мешкати) [8, 2]. Хотілося б продовжити редакторський коментар: композиція з фрагментів мініатюрних паперових меблів прочитується нами як фікція дому, відсутність впорядкованого власного простору, приреченість індивіда на існування у фрагментованому урбанізованому просторі, що виражено за допомогою численних прямокутних модулів, хаотично заповнених паперовими «мебелями», та відсутністю навіть натяку на якусь гармонізацію простору. Ідея хаосу підтримується репродукцією малюнку Радека Шлагі (Radek Szlaga) із серії «Погані малюнки» на четвертій сторінці обкладинки. Зображення виконане в техніці дитячого малюнка. Ми бачимо умовного чоловічка, довкола якого танцюють язички полум'я. Іконічний образ розтлумачений через напис великими літерами червоного й чорного кольорів «*Płomień wokół Basquwata*». Начерки літер відтворюють або перші дитячі спроби в письмі, або письмо хворої людини. Важко не погодитися з редакційним коментарем, що «хаотичний малюнок символізує брак логіки, а також мотиви, пов'язані з елементами соціальної критики і поп-культури» [8, 2].

Структура номера швидше не журнальна, а книжна, можливо, альманахова. До кожного з трьох розділів подано епіграф з тексту, що міститься серед інших в розділі. Так створюється певний ритм сприйняття й номер набуває завершеності. Перший розділ присвячено поезії. Його відкривають у якості епіграфа рядки з вірша Єжи Фіцовського «я не зумів врятувати / жодне життя / я не вмів зупинити / жодну кулю / тож кружляю кладовищами / яких нема / шукаю слів / яких нема» [8, 4]. Два зображення візуалізують антиномічні тези верлібру без розділових знаків: силует голови сучасного мислителя і розколота гіпсова маска. Поетичні антитези (життя – куля, життя – кладовище, зупинити – кружляти) виражені не лише вербально, а й іконічно: через гру образів (людина – маска) і кольорів (чорний силует людини – біла маска на чорному тлі). Ідея руху передана за допомогою образу пірса та ламаної лінії розриву маски. Водночас ми бачимо, що це рух без поступу, дійсно, кружляння на місці: лінія руху чоловіка не збігається з напрямом, який задає пірс; навпаки – нахил голови чоловіка і вектор пірса ніби перекреслюють один одного. Так візуальні образи та елементи метатексту налаштовують читача на нелінійне прочитання творів, що підтверджено також відсиланням до «Переднього слова перекладача», надрукованого

наприкінці номера. Перекладач Роман Лубківський підкреслює, з одного боку, «нестандартність», чарівність його поетичного дару, а з іншого – вказує на присутність поета в культурі не лише текстову, а й предметну: «Як архітектура Вавеля, Мар'яцької вежі і Суkenниць у Кракові, “Сиренка” у Варшаві чи лісничівка “Пранє”» [8, 293].

Предметну присутність польської культури в просторі української вбачаємо у вірші Зоф'ї Заремб'янки «З Києва»: «Я не прочитаю цього вірша / про Київ / бо його не напишу / це місто здіймається / у мені / крутизною вулиць / і переростає в тишу / церковний хор / із Михайлівського / молитвами / відлунює у Софії / майнула / в завулку / тінь Ахматової / і пропала у снах / неспокійних» [8, 53]. Інтермедіальні ознаки поезії поезії формуються словесними образами архітектури та музики.

Форма літературного журналу через концептуальне поєднання вербальних і візуальних текстів є досить зручною для відображення картини світу сучасної людини. Як зазначає дослідниця польської літератури Ірина Адельгейм, «читає у всі часи відчуває потребу в літературному “дзеркалі” насущних проблем, що виникають у звичайних людей, які проживають свої єдині життя зі всіма існуючими і завжди присутніми в ній особистими завданнями. Людина потребує мови, яка допомагає створити в невірному світі свій порядок, свої “ділянки незворотності”» [1, 26-27].

Отже, «польський текст» у досліджених літературних журналах формується творами переважно сучасних польських авторів. Ознакою сучасних тенденцій є наявність у художніх і публіцистичних творах таких образних структур, які містять інформацію про інші види мистецтва, зокрема живопис, архітектуру, музику тощо. Особливістю журнальної форми є конструювання текстової цілісності з вербальних і візуальних текстів. Інтермедіальність в межах журналу може прочитуватися також в широкому сенсі — як створення цілісного поля художнього простору в системі культури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адельгейм И.Е. Поэтика польской прозы 1990-х годов: гипноз постмодернизма и реальные проблемы выживания литературы / И.Е. Адельгейм // Литературы Центральной и Юго-Восточной Европы: 1990-е годы. Прерывность – непрерывность литературного процесса, – М.: Инс-т славяноведения РАН, 2002. – С. 6-30.
2. Андрухович Ю. Поляки. З перспективи наближеного / Ю. Андрухович // Всесвіт. – 2014. – №1-2. – С. 245-251.
3. Истории прошлого и будущего. Польская литература сегодня / сост. номера Ксения Старосельская // Иностранная литература. – 2006. – №8.
4. Маклюэн Г.М. Понимание медиа: внешние расширения человека. –

М.; Жуковский: «КАНОН-пресс-Ц», «Кучково поле», 2003. – 464 с. 5. Пахльовська О. Поїзд у Варшаву / О. Пахльовська // Всесвіт. – 2014. – №1-2. – С. 252-260. 6. Польша: литература факта: специальный номер / сост. номера Ксения Старосельская // Иностранная литература. – 2011. – №10. – 288 с. 7. Сачок О. Рецепція польської літератури на сторінках журналу «Всесвіт» (1991-2005) / Олеся Сачок // Проблеми слов'язнавства. – 2007. – Вип. 56. – С. 260-270. 8. Спеціальний польський номер / спец. редактори номера Д. Дроздовський, О. Микитенко // Всесвіт. – 2014. – №1-2. – 304 с. 9. Тишунина Н.В. Методология интермедиального анализа в свете междисциплинарных исследований / Н.В. Тишунина // Методология гуманитарного знания в перспективе XXI века. К 80-летию проф. М.С. Кагана : М-лы международной научной конференции. 18 мая 2001 г. Санкт-Петербург. Серия «Symposium». – Выпуск №12. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2001. – С. 149-154. 10. Шеремет О. Пристрасть пізнання світу / Олена Шеремет // Критика. – 2013. – №5-6 (травень-червень). – С. 25-28. 11. Фрик Т.Б. «Современник» А.С. Пушкина как единый текст: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.01.01 / Татьяна Борисовна Фрик. – Томск, 2006. – електронне джерело. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/sovremennik-pushkina-kak-edinyi-tekst#ixzz2uKd8tDve>. 12. Polska // Київська Русь. – 2009. – №7-8. – 304 с.